

Змістовий модуль 10 Юридичні (правові) послуги (правнича допомога)

Тема: Поняття та загальна характеристика юридичних (правових) послуг (правничої допомоги)

Основні терміни і поняття: безоплатна правнича допомога; безоплатна первинна правнича допомога; безоплатна вторинна правнича допомога; законні представники; правнича допомога; правничі послуги; право на безоплатну правничу допомогу; адвокат; адвокатська діяльність; адвокатське самоврядування; договір про надання правничої допомоги; захист як вид адвокатської діяльності; інші види правничої допомоги (діяльність з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення); клієнт; конфлікт інтересів; представництво.

План:

1. Поняття та різновиди юридичних (правових) послуг (правничої допомоги).
2. Безоплатна первинна правнича допомога.
3. Безоплатна вторинна правнича допомога.
4. Оскарження рішень щодо надання безоплатної правничої допомоги, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Відповідальність за порушення у сфері надання правничих послуг.

Нормативне регулювання:

Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. (із змінами) № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.

Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. (із змінами) № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

Про затвердження Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правової допомоги : Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2012 р. (із змінами) № 483/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-12#Text>.

Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правничої допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 15.06.2012 р. (із змінами) № 891/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12#Text>.

Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної правничої допомоги: Наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. (із змінами) № 967/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12#Text>.

1. Поняття та різновиди юридичних (правових) послуг (правничої допомоги)

Правничі послуги – надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації.

Правнича допомога – надання правничих послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення.

Безоплатна правнича допомога – правнича допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Право на безоплатну правничу допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженця чи особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правничу допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правничу допомогу у випадках, передбачених Законом України «Про безоплатну правничу допомогу».

Захист – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Інші види правничої допомоги – види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення.

Представництво – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків

потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні.

Договір про надання правничої допомоги – домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Система надання безоплатної правничої допомоги. До системи надання безоплатної правничої допомоги належать:

- 1) Координаційний центр з надання правничої допомоги;
- 2) суб'єкти надання безоплатної первинної правничої допомоги;
- 3) суб'єкти надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

2. Безоплатна первинна правнича допомога

Безоплатна первинна правнича допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Безоплатна первинна правнича допомога **включає такі види правничих послуг:**

- 1) надання правничої інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правничого характеру (крім документів процесуального характеру);
- 4) надання консультацій, роз'яснень та підготовка проектів договорів користування земельними ділянками (оренда, суборенда, земельний сервітут, емфітевзис, суперфіцій) для сільського населення-власників земельних ділянок;
- 5) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правничої допомоги та медіації.

Суб'єкти права на безоплатну первинну правничу допомогу. Право на безоплатну первинну правничу допомогу згідно з Конституцією України та цим Законом мають **усі особи, які перебувають під юрисдикцією України.**

Суб'єкти надання безоплатної первинної правничої допомоги. Суб'єктами надання безоплатної первинної правничої допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи;
- 5) центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

Порядок розгляду звернень про надання безоплатної первинної правничої допомоги. Звернення про надання одного з видів правничих послуг

надсилаються або подаються **особами, які досягли повноліття**, безпосередньо до центральних та місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції. Звернення про надання відповідних правничих послуг, що стосуються дітей, надсилаються або подаються їх **законними представниками**. Звернення про надання відповідних правничих послуг, що стосуються осіб, визнаних судом недієздатними, або дієздатність яких обмежена судом, надсилаються або подаються їх **опікунами чи піклувальниками**.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у разі письмового звернення осіб про надання відповідних видів правничих послуг, з питань, що віднесені до їх повноважень, **зобов'язані надати такі послуги протягом 30 календарних днів** з дня надходження звернення. Якщо у зверненні особи міститься **лише прохання про надання відповідної правничої інформації**, така правнича допомога надається **не пізніше п'ятнадцятиденного терміну** з дня отримання звернення.

Органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування **забороняється встановлювати плату** за надання відповідних видів правничих послуг та за видачу особам бланків заяв, звернень, запитів, довідок, інших документів, подання яких передбачено законодавством для реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Якщо питання, порушені у зверненні, **не належать до компетенції** органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до якого надійшло звернення особи, такий орган **протягом п'яти календарних днів** повинен надіслати це звернення до відповідного органу та повідомити про це особу, яка подала звернення.

Якщо під час розгляду звернення про надання безоплатної первинної правничої допомоги встановлено, що особа **потребує надання безоплатної вторинної правничої допомоги**, орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування, який розглядає звернення, **зобов'язаний роз'яснити** особі або її законному представникові **порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги**.

Звернення, що **не стосуються** надання первинної правничої допомоги, розглядаються в порядку, встановленому **законодавством про звернення громадян**.

Організація особистого прийому осіб для надання безоплатної первинної правничої допомоги (ст. 11 Закону). Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані **проводити особистий прийом** осіб, які потребують безоплатної первинної правничої допомоги, з питань, що належать до компетенції відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. Прийом осіб, які потребують безоплатної первинної правничої допомоги, проводиться **постійно в установлені дні та години**. Графік прийому осіб повинен бути доведений до їх відома. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують проведення

особистого прийому осіб **висококваліфікованими працівниками**, які можуть чітко і доступно надати роз'яснення положень законодавства та консультації з питань реалізації прав і свобод людини і громадянина та виконання обов'язків. Якщо під час особистого прийому встановлено, що особа потребує надання безоплатної вторинної правничої допомоги, працівник, який проводить особистий прийом, зобов'язаний роз'яснити їй порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

Надання безоплатної первинної правничої допомоги спеціалізованими установами, іншими суб'єктами (ст. 12 Закону). Органи місцевого самоврядування з урахуванням потреб територіальної громади відповідної адміністративно-територіальної одиниці можуть утворювати в порядку, встановленому законом, спеціалізовані установи з надання безоплатної первинної правничої допомоги. Спеціалізовані установи, що надають безоплатну первинну правничу допомогу, утворені органами місцевого самоврядування, є **неприбутковими організаціями**, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням. Спеціалізовані установи, що надають безоплатну первинну правничу допомогу, утворені органами місцевого самоврядування, **фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів**, інших не заборонених законодавством джерел. Повноваження та порядок діяльності спеціалізованих установ з надання безоплатної первинної правничої допомоги встановлюються Положенням про установу з надання безоплатної первинної правничої допомоги, яке затверджується на основі Типового положення про установу з надання безоплатної первинної правничої допомоги. Органи місцевого самоврядування **можуть укладати з юридичними особами приватного права**, які відповідно до свого статуту мають право надавати правничу допомогу, договори про надання на постійній або тимчасовій основі первинної правничої допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Органи місцевого самоврядування **можуть залучати до надання безоплатної первинної правничої допомоги адвокатів або інших фахівців у відповідній галузі права**. Адвокат, інший фахівець у відповідній галузі права чи юридична особа приватного права, з якими **укладено договір про надання первинної правничої допомоги**, зобов'язані надавати високоякісну допомогу в обсязі та строки, визначені договором.

3. Безоплатна вторинна правнича допомога

Безоплатна вторинна правнича допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. Безоплатна вторинна правнича допомога **включає такі види правничих послуг**:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

3) складення документів процесуального характеру.

Суб'єкти права на безоплатну вторинну правничу допомогу (ст. 14 Закону). Право на безоплатну вторинну правничу допомогу згідно з Законом України «Про безоплатну правничу допомогу» та іншими законами України **мають такі категорії осіб:**

1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній **середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму**, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб – на всі види відповідних правничих послуг;

2) діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту – на всі види відповідних правничих послуг;

3) внутрішньо переміщені особи – на всі види відповідних правничих послуг;

4) громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру (з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, до моменту отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи);

5) громадяни України-власники земельних ділянок, які проживають у сільській місцевості, на всі види відповідних правничих послуг;

6) громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру (з питань, пов'язаних із захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення, пошкодження) у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації та тимчасовою окупацією території України);

7) особи, до яких застосовано адміністративне затримання, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру;

8) особи, до яких застосовано адміністративний арешт, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру;

9) особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими, – на захист та складення документів процесуального характеру;

10) особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, – на захист та складення документів процесуального характеру;

11) особи, у кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі, – на всі види відповідних правничих послуг;

12) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», – на всі види відповідних правничих послуг, з моменту подання особою заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання;

13) особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства, на всі види відповідних правничих послуг, з дня подання особою заяви про визнання особою без громадянства до прийняття остаточного рішення за заявою, а також під час отримання дозволу на імміграцію, оформлення посвідки на тимчасове чи постійне проживання;

14) особи, які не мають документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру (з питань встановлення в судовому порядку фактів, що мають юридичне значення, пов'язаних з оформленням та видачею таких документів);

15) ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань, – на всі види відповідних правничих послуг;

16) особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру, – до моменту прийняття рішення про надання такого статусу.

17) особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру, протягом розгляду справи в суді;

18) особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру, протягом розгляду справи в суді;

19) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру, стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією;

20) особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, – на всі види відповідних правничих послуг;

21) потерпілі від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, катування або жорстокого поводження під час воєнних дій чи збройного конфлікту, – на здійснення представництва їх інтересів в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та на складення документів процесуального характеру, у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактом вчинення таких кримінальних правопорушень;

22) викривачі у зв'язку з повідомленням ними інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення – на всі види відповідних правничих послуг;

23) особи, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, – на всі види відповідних правничих послуг, на час позбавлення особистої свободи та після звільнення у зв'язку із захистом прав і законних інтересів, порушених через позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України.

Право на безоплатну вторинну правничу допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правничу допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правничу допомогу.

Для окремих категорій суб'єктів кількість випадків отримання такої допомоги обмежено (не більше шести разів протягом бюджетного року та не

більше ніж за шістьома дорученнями/наказами про надання безоплатної вторинної правничої допомоги, виданими центрами з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, одночасно). **Це такі суб'єкти:**

1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб;

2) внутрішньо переміщені особи;

3) громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб;

4) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;

5) ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;

6) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України;

7) особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі.

Суб'єкти надання безоплатної вторинної правничої допомоги (ст. 15 Закону):

1) центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

2) адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу.

Центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Міністерство юстиції України утворює регіональні (республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, Київський та Севастопольський міські) та місцеві (районні, міжрайонні, міські, міськрайонні, міжрайонні та районні у містах) центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правничої допомоги і утворюються з урахуванням потреб відповідної адміністративно-територіальної одиниці та забезпечення доступу осіб до безоплатної вторинної правничої допомоги. Центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги є **неприбутковими організаціями**, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку із своїм найменуванням. Центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги **фінансуються з Державного бюджету України**, інших не заборонених законодавством джерел. Центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги забезпечують надання всіх видів відповідних правничих послуг. Під час виконання функцій з надання безоплатної вторинної правничої допомоги центри з надання безоплатної

вторинної правничої допомоги взаємодіють із судами, органами прокуратури та іншими правоохоронними органами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Діяльність Центру з надання безоплатної вторинної правничої допомоги поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги (ст. 17 Закону):

1) приймає рішення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги або про відмову в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги;

2) забезпечує складення процесуальних документів за зверненням суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу;

3) забезпечує участь захисника при здійсненні досудового розслідування та судового провадження у випадках, коли захисник відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії;

4) забезпечує участь захисника у розгляді справи про адміністративне правопорушення;

5) забезпечує здійснення представництва інтересів суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу в судах, інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

6) укладає контракти з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу, для надання такої допомоги на постійній основі;

7) укладає договори з адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу, для надання такої допомоги на тимчасовій основі (на підставі окремих договорів про надання послуг);

8) видає доручення для підтвердження повноважень захисника або повноважень адвоката для здійснення представництва інтересів особи в судах, органах державної влади, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

9) приймає рішення про заміну адвоката;

10) подає клопотання до Координаційного центру з надання правничої допомоги про виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу;

11) приймає рішення про припинення надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

12) подає Координаційному центру з надання правничої допомоги звіти про свою діяльність;

13) виконує інші функції, передбачені Положенням про центри з надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

Порядок подання звернень про надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Звернення про надання одного з видів правничих послуг

подаються **особами, які досягли повноліття**, до Центру з надання безоплатної вторинної правничої допомоги або до територіального органу юстиції **за місцем фактичного проживання таких осіб** незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи. Звернення про надання одного з видів правничих послуг, що стосуються дітей, подаються їх **законними представниками за місцем фактичного проживання дитини або її законних представників** незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи. Звернення про надання одного з видів правничих послуг, що стосуються осіб, визнаних судом недієздатними, або дієздатність яких обмежена судом, подаються їх **опікунами або піклувальниками за місцем фактичного проживання таких осіб або їх опікунів чи піклувальників** незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи. Разом із зверненням про надання безоплатної вторинної правничої допомоги особа або законний представник особи повинні подати документи, що підтверджують належність особи або осіб, стосовно яких звертається законний представник, до відповідної вразливої категорії осіб.

Порядок розгляду звернень про безоплатну вторинну правничу допомогу. У разі звернення особи про надання одного з видів безоплатної вторинної правничої допомоги Центр з надання безоплатної вторинної правничої допомоги зобов'язаний **протягом десяти днів** з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Якщо особа подала звернення про надання одного з видів правничих послуг до територіального органу юстиції, цей орган зобов'язаний **протягом трьох днів** з дня подання звернення надіслати його до Центру з надання безоплатної вторинної правничої допомоги, діяльність якого поширюється на територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Центр з надання безоплатної вторинної правничої допомоги зобов'язаний **у семиденний строк** з дня отримання звернення особи прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Якщо особа належить до однієї із вразливих категорій осіб, Центр з надання безоплатної вторинної правничої допомоги приймає рішення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги і письмово повідомляє про це особу або її законного представника, а також суд, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в яких здійснюватиметься представництво інтересів особи. Якщо особа не має підстав для отримання безоплатної вторинної правничої допомоги, Центр з надання безоплатної вторинної правничої допомоги приймає **рішення про відмову** в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги і надсилає копію цього рішення особі, яка звернулася про надання такої допомоги, з одночасним роз'ясненням порядку оскарження рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги.

Підстави для відмови в наданні безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 20 Закону). Особі може бути відмовлено в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги за наявності хоча б однієї з таких підстав:

1) особа не належить до жодної з категорій осіб, передбачених чч. 1-3 ст. 14 Закону;

2) особа подала неправдиві відомості або фальшиві документи з метою віднесення її до однієї категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу;

3) вимоги особи щодо захисту стосуються вчинення дій чи підготовки документів, що не передбачені законодавством;

4) особі раніше надавалася безоплатна вторинна правнича допомога з одного і того ж питання;

5) особа використала право на отримання безоплатної вторинної правничої допомоги відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону;

б) особа використала всі національні засоби правового захисту у справі, з якої звертається за наданням безоплатної вторинної правничої допомоги.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, та працівниками центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 21 Закону). Після прийняття рішення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги центр з надання безоплатної правничої допомоги призначає адвоката, який включений до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу, та уклав договір про надання безоплатної вторинної правничої допомоги з центром з надання безоплатної правничої допомоги. Повноваження адвоката підтверджуються дорученням центру з надання безоплатної правничої допомоги та/або довіреністю відповідно до вимог процесуального закону. Для здійснення представництва інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, у суді у спорах, що виникають з трудових відносин, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також щодо представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, або для складання документів процесуального характеру центр з надання безоплатної правничої допомоги може уповноважити свого працівника. Повноваження працівника центру з надання безоплатної правничої допомоги як представника суб'єкта права на безоплатну вторинну правничу допомогу підтверджуються рішенням центру з надання безоплатної правничої допомоги та довіреністю відповідно до вимог процесуального закону.

Підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правничої допомоги (ст. 23 Закону). Надання безоплатної вторинної правничої допомоги припиняється за рішенням центру з надання безоплатної правничої допомоги у разі, якщо:

1) особою подано неправдиві відомості з метою віднесення її до однієї з категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу;

2) обставини чи підстави, за наявності яких особа була віднесена до однієї з категорій осіб, передбачених чч. 1-3 ст. 14 Закону, припинили своє існування;

3) особа користується захистом іншого захисника або залучила іншого представника у справі, за якою їй призначено захисника чи представника відповідно до Закону;

4) особа використала всі національні засоби правового захисту у справі;

5) особа відмовилася від отримання безоплатної вторинної правничої допомоги, крім випадків, якщо участь захисника (адвоката) є обов'язковою;

6) особа, якій надається безоплатна вторинна правнича допомога, померла, визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою, крім випадків щодо реабілітації померлої особи, скасування рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або скасування рішення суду про оголошення фізичної особи померлою;

7) особа подала повторне звернення з одного і того самого правового питання, з якого особі надавалася безоплатна правнича допомога, про що стало відомо після прийняття рішення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

8) особа безпідставно не надає документів та доказів, що обґрунтовують вимоги особи щодо захисту її прав;

9) особа безпідставно не виконує обов'язки суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу.

Надання безоплатної вторинної правничої допомоги припиняється у разі повного виконання суб'єктом надання безоплатної вторинної правничої допомоги своїх зобов'язань.

Підстави та порядок заміни адвокатів або працівників центрів з надання безоплатної правничої допомоги, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу (ст. 24 Закону). Адвоката або працівника центру з надання безоплатної правничої допомоги, який надає безоплатну вторинну правничу допомогу, може бути замінено у випадках та порядку, визначених законом. Адвоката або працівника центру з надання безоплатної правничої допомоги, який надає безоплатну вторинну правничу допомогу, може бути замінено на адвоката або працівника такого центру за рішенням центру з надання безоплатної правничої допомоги у разі:

1) хвороби, повної або часткової втрати працездатності, смерті адвоката або працівника центру з надання безоплатної правничої допомоги;

2) неналежного виконання адвокатом своїх зобов'язань за умовами договору;

3) відмови адвоката або працівника центру з надання безоплатної правничої допомоги від виконання доручення/рішення центру з надання безоплатної правничої допомоги з підстав, передбачених законом;

4) зміни підсудності провадження або справи чи підслідності кримінального правопорушення;

5) припинення дії договору про надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

6) неналежного надання безоплатної вторинної правничої допомоги працівником центру з надання безоплатної правничої допомоги;

- 7) припинення трудового договору з працівником центру з надання безоплатної правничої допомоги;
- 8) зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю;
- 9) виключення адвоката з Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу;
- 10) наявності інших підстав, передбачених законом.

Права суб'єктів надання безоплатної вторинної правничої допомоги (ст. 25 Закону). Суб'єкт надання безоплатної вторинної правничої допомоги має право:

- 1) здійснювати захист у кримінальному провадженні під час досудового розслідування та судового провадження на підставі доручення центру з надання безоплатної правничої допомоги;
- 2) брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення центру з надання безоплатної правничої допомоги;
- 3) представляти права і законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правничої допомоги, у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 4) запитувати і отримувати документи та інші матеріали або їх копії, необхідні у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правничої допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 5) збирати відомості з метою використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правничої допомоги;
- 6) ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею;
- 7) інформувати центр з надання безоплатної правничої допомоги про настання обставин, що передбачають припинення надання безоплатної вторинної правничої допомоги у випадках, передбачених частиною першою статті 23 цього Закону;
- 8) на належну оплату діяльності з надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

Адвокат, який надає безоплатну вторинну правничу допомогу, має всі права та гарантії, встановлені Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", іншими законами України.

Обов'язки суб'єктів надання безоплатної вторинної правничої допомоги (ст. 26). Адвокат або працівник центру з надання безоплатної правничої допомоги, який надає безоплатну вторинну правничу допомогу, зобов'язаний:

- 1) неухильно дотримуватися вимог Конституції України, цього Закону, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів;

2) надавати якісно та в необхідному обсязі безоплатну вторинну правничу допомогу;

3) приймати до провадження справи осіб, які потребують безоплатної вторинної правничої допомоги, відповідно до рішень, прийнятих центром з надання безоплатної правничої допомоги, про уповноваження працівника;

4) не розголошувати конфіденційну інформацію про особу, яка стала відомою у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правничої допомоги.

Адвокат, який надає безоплатну вторинну правничу допомогу, має всі обов'язки, встановлені Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", іншими законами України.

Права та обов'язки суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу (ст. 26-1). Суб'єкт права на безоплатну вторинну правничу допомогу має право:

1) звертатися до центру з надання безоплатної правничої допомоги із зверненням про надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

2) отримувати від центру з надання безоплатної правничої допомоги інформацію про документи, які необхідно подати для прийняття рішення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги;

3) отримати копію рішення про надання (відмову в наданні) безоплатної вторинної правничої допомоги;

4) отримати роз'яснення щодо порядку оскарження рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги;

5) своєчасно отримувати якісну, у повному обсязі безоплатну вторинну правничу допомогу;

6) безперервно отримувати безоплатну вторинну правничу допомогу в разі заміни адвоката або працівника, уповноваженого центром з надання безоплатної правничої допомоги;

7) отримувати безоплатну вторинну правничу допомогу в межах національних засобів правового захисту.

Суб'єкт права на безоплатну вторинну правничу допомогу зобов'язаний:

1) вчасно подавати до центру з надання безоплатної правничої допомоги правдиві відомості у повному обсязі, необхідні для організації надання йому такої допомоги;

2) невідкладно повідомляти центр з надання безоплатної правничої допомоги про припинення існування обставин чи підстав, за наявності яких особа була віднесена до категорій осіб, передбачених статтею 14 цього Закону, а також про залучення ним іншого захисника (представника);

3) відшкодовувати вартість фактичних витрат, пов'язаних з наданням безоплатної вторинної правничої допомоги, у разі припинення її надання у зв'язку з встановленням факту подання неправдивих відомостей, що стали підставою для надання такої допомоги;

4) нести всі необхідні судові/процесуальні, інші витрати у справі, крім витрат на оплату послуг адвокатів, які надають безоплатну вторинну правничу

допомогу, та відшкодувати витрати, що пов'язані з її наданням, і послуги перекладу;

5) з'являтися у визначені центром з надання безоплатної правничої допомоги час та місце для організації надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

4. Оскарження рішень щодо надання безоплатної правничої допомоги, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Відповідальність за порушення у сфері надання правничих послуг

Оскарження рішень щодо надання безоплатної правничої допомоги (ст. 30 Закону). Відмова органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, спеціалізованої установи з надання безоплатної первинної правничої допомоги, службових та посадових осіб у наданні первинної правничої допомоги може бути оскаржена в установленому законом порядку до суду¹. Рішення центру з надання безоплатної правничої допомоги про відмову в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до суду²

Оскарження дій та бездіяльності посадових осіб, які порушують порядок надання безоплатної правничої допомоги (ст. 31 Закону). Дії та бездіяльність посадових і службових осіб, які порушують порядок та строки розгляду звернень про надання безоплатної правової допомоги, надання неякісної правової допомоги можуть бути оскаржені в установленому законом порядку до суду³ та в адміністративному порядку.

Відповідальність за порушення законодавства про безоплатну правничу допомогу (ст. 32 Закону). Особи, які порушили положення Закону України «Про безоплатну правову допомогу», несуть відповідальність у порядку, встановленому законом. Особи, які подали завідомо неправдиві відомості або фальшиві документи, що стали підставою для віднесення їх до категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

Питання для перевірки знань:

1. Які різновиди юридичних послуг Ви знаєте?
2. Дайте визначення поняття «правничі послуги».
3. Дайте визначення поняття «правнича допомога».
4. Дайте визначення поняття «захист».
5. Дайте визначення поняття «представництво».

¹ ?????? В порядку якого судочинства буде розглядатись така справа?

² ?????? В порядку якого судочинства буде розглядатись така справа?

³ ?????? В порядку якого судочинства буде розглядатись така справа?

6. Охарактеризуйте договір про надання правничої допомоги.

7. Охарактеризуйте основні аспекти надання безоплатної первинної правової допомоги.

8 Охарактеризуйте основні аспекти надання безоплатної вторинної правової допомоги.

9. Охарактеризуйте питання оскарження рішень щодо надання безоплатної правової допомоги, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

10. Охарактеризуйте питання відповідальності за порушення у сфері надання правничих послуг.